

Nordisk Lappedykker (*Podiceps auritus* (L.)) som ynglefugl i Danmark.

Af BERNT LØPPENTHIN.

(With a Summary in English: The Breeding of the Slavonian Grebe
(*Podiceps auritus* (L.)) in Denmark.)

(Dansk zootopografisk undersøgelse vedrørende fugle: beretning nr. 25).

I nutiden ruger Nordisk Lappedykker ikke i Danmark. Søer, der eventuelt kunne huse den som ynglefugl, således de magre søer i Midt- og Nordvestjylland, på Læsø og på Bornholm, er ofte nok besøgt af ornithologer; men fra de sidste ca. 80–90 år foreligger intet, der kan tyde på, at Nordisk Lappedykker har ynglet her i landet. I Norge ruger den kun nord for 65°40' n. br. (LØVENSKIOLD, 1947, p. 626); men i Sverige yngler den så langt mod syd som i Skåne (Fört. Sv. fåglar, 1951, p. 64).

I den ældre litteratur findes imidlertid en række beretninger, der dels antyder, dels direkte oplyser, at Nordisk Lappedykker har været dansk ynglefugl; men siden ca. 1900 har disse angivelser over en bank været draget i tvivl, således i D.O.F.s tre fortegnelser over Danmarks fugle. WINGE (1906, p. 8) skriver: »Neppe sikkert paavist som ynglende.« (SCHJØLER (1925, p. 230, og 1927, p. 7) anfører: »Beretningerne om dens Ynglen i Landet næppe rigtige.« LØPPENTHIN (1946, p. 13) siger: »Yngleforekomst tvivlsom.« Efter en grundig gennemgang af de forskellige kildekrifter vedrørende dette emne er jeg imidlertid kommet til et ganske andet resultat. Årsagen til misforståelserne må især søges i navngivningen, såvel den videnskabelige som den populære. Det er hævet over enhver tvivl, at den fugl, LINNÉ (1758, p. 135) beskrev som *Colymbus auritus*, var Nordisk Lappedykker. LINNÉ kendte overhovedet ikke Sorthalset Lappedykker. Denne blev beskrevet første gang 1783 af HABLIZL under navnet *Colymbus caspicus* (sml. STRESEMANN, 1948, pp. 473–74) og skal derfor egentlig hedde *Podiceps caspicus* (HABLIZL) nu; men muligvis får CHR. L. BREHMS fortrinlige navn *P. nigricollis* lov at blive stående (sml. MEINERTZHAGEN, STRESEMANN, ZIMMER, 1952, pp. 30–31),

selv om det først blev givet 1831. Betegnelsen *auritus* (den med ører) blev dog i 100 år eller mere brugt for Sorthalset Lappedykker, mens Nordisk Lappedykker i denne periode oftest kaldtes *cornutus* (den med horn). Samtidig blev de to arter på forskellige sprog forsynet med henholdsvis ører og horn. I den danske litteratur er Øret Lappedykker = Sorthalset Lappedykker, mens Hornet Lappedykker er den samme som Nordisk Lappedykker. Som regel er denne opfattelse af fjertoppenes form brugt; men i den nyere tyske litteratur er Nordisk Lappedykker »øret« (Ohrentaucher). 1822 beskrev FR. BOIE »*Podiceps arcticus*«, som han mente at kunne skelne fra »*P. cornutus*«. FREDERIK FABER delte denne opfattelse, som holdt sig i mange år; begge »arter« er således omtalt og afbildet hos KJÆRBØLLING (1852, p. 401 og tvl. 39). Men denne (1854, p. 307) opdagede dog, at »*P. arcticus*« og »*P. cornutus*« var samme art, nemlig Nordisk Lappedykker. Denne systematiske fejltagelse spiller dog ingen rolle for klarlæggelsen af spørgsmålet, om Nordisk Lappedykker har ruget i Danmark i 1800-tallet eller ej. Det vigtigste er, at BOIE, FABER og KJÆRBØLLING alle var fuldt førtrolige også med udseendet af den Sorthalsede Lappedykker, og det var ikke den, de kendte som dansk ynglefugl.

Den væsentligste forskel på »*P. cornutus*« og »*P. arcticus*« skulle være toppenes og halskravens udvikling. Man regnede med, at »*P. cornutus*« havde større toppe og krave end »*P. arcticus*«; men disse kendetegn holder ikke stik. De Nordiske Lappedykkere, BOIE og FR. FABER så på yngleplads, kaldte de *P. arcticus*, hvilket simpelt hen kan forklares ved, at fuglene var opskræmt, da de mærkede sig iagttaget, og lagde hovedets forlængede fjer ned. Hvis de samme individer havde været iagttaget med strittende fjerhorn og kraver under parringslegene, havde de sikkert været betragtet som gode *P. cornutus*. Dette forekommer mig også godtgjort ved en beretning af STEENSTRUP (1840, p. 493) fra Vørring Sø 28. juni 1834, som skal omtales udførligere nedenfor.

Den første meddelelse, der kan antyde den mulighed, at Nordisk Lappedykker har ruget i Danmark i historisk tid, skyldes SCHADE (1811, p. 179), der skriver: »Den langørede Dykker (*C. auritus*), i Mors kaldet Smutaand, Trandaand,

ungler her i Moser. Her træffes og en mindre Afart.« SCHIØLER (1925, p. 85) mente, at SCHADES »langørede Dykker« var Toppet eller Gråstrubet Lappedykker, mens den anden var »Øret«, d. v. s. Sorthalset Lappedykker, og han henviser til, at A. H. FABER ikke kendte Nordisk Lappedykker fra Mors i 1880erne; men dette kan aldrig blive noget bevis mod, at den har været der ca. 75 år tidligere. SCHIØLER (l.c.) citerer også et brev fra SCHADE til FR. FABER af 12. juli 1826, hvor der står: »Den *Pod.*, som jeg . . . har anført som en mindre Afart af *Col. auritus* L., har vel altsaa været den sande *Pod. auritus*; den var omtrent $\frac{1}{4}$ mindre end hiin; blev fanget her i Decbr. . . . Tvende Gange blev denne Fugl bragt mig, hver Gang et Par, maaske Han og Hun. Det er over 20 Aar [siden], denne Fangst skete.« FR. FABER har næppe tænkt sig anden mulighed, end at den »mindre afart« var Nordisk Lappedykker, som han forøvrigt selv traf på Mors året efter; men om arten har ynglet eller ej, giver SCHADES meddelelser ingen besked om. Jeg anser det for usandsynligt, at den »mindre afart« har været Sorthalset Lappedykker, der næppe er indvandret til det nordvestlige Danmark før omkring 1870.

BOIE (1822, col. 871–72), der kendte Nordisk Lappedykker fra Norge, var fuldt ud klar over, at det var den, der forekom i den rigsdanske del af Jylland, og ikke Sorthalset Lappedykker, som han kendte fra Holsten. Hans udtalelser lyder i oversættelse:

Podiceps auritus NILSON [sic.]. Efter at de nyeste opdagelser har godtgjort, at den Hornede Lappedykker hører til i Norden, lever i England og navnlig i Irland¹⁾, forekommer det noget tvivlsomt, om LINNÉ virkelig har beskrevet den art, som de tyske ornithologer har kaldt *auritus*; han har snarere knyttet navnet *auritus* til den art, som nu kaldes *Podiceps cornutus*. Det nyeste svenske ornithologiske værk²⁾ løser dette problem; vi får at vide, at kun een af de to lappedykkerarter, der let kan forveksles, forekommer [i Sverige], og at den findes blandt de RUDBECKSKE afbildninger. Det fremgår af fuglens beskrivelse, at det drejer sig om *Podiceps cornutus* LATH. Endvidere bestemte forfatteren af det citerede værk under sit ophold i København for

¹⁾ Her skulle sikkert have stået Island, som FR. FABER havde berejst. Om Nordisk (Hornet) Lappedykker har rugt i Irland på BOIE'S tid synes usikkert; forøvrigt har den heller næppe ynglet i den sydlige del af Storbritanien, men nok i Skotland, som den gør den dag i dag. Sorthalset Lappedykker synes ikke at være indvandret som ynglefugl til de Britiske Øer før efter 1900.

²⁾ Sv. NILSSON: Ornithologia Svecica.

nylig en Hornet Lappedykker som *Podiceps auritus*... *Podiceps auritus* NILSON [sic.] har jeg truffet i det nordvestlige Jylland. På Halvøens østkyst forekommer den ulige hyppigere, og der har jeg også haft nedlagte eksemplarer i hænde.»

SCHIØLER (1925, p. 88) skriver under omtale af BOIES bemærkninger: »Den oftere stedfundne Forveksling mellem hornet og øret Lappedykker omtales, og det fastslaaes, at sidstnævnte Art er ret hyppig i Jylland.« SCHIØLER har misforstået BOIE her. De skudte fugle, BOIE omtaler, var ikke »Ørede« (Sorthalsede) Lappedykkere, men den *Podiceps auritus*, som NILSSON (1821, pp. 128–29) beskriver, og det er »Hornet« (Nordisk) Lappedykker. Forøvrigt kendte NILSSON sikkert ikke den Sorthalsede Lappedykker før senere. I anden udgave af Ornithologia Svecica, som har titlen Skandinavisk fauna, foglarna, skriver han (1835, 2, p. 493) med nogen ærgrelse under omtalen af BOIES såkaldte *Podiceps arcticus*:

»Egentligen borde denna som är LINNÉ'S *Colymbus auritus* hafva fått behålla sitt specifika namn, och Tyskarnas *auritus* ändra sitt. Denna fogel är nemligen ingen ny upptäckt af BOIE, ty han var känd redan af LINNÉ; men BOIE jämförde honom först med den Sydeuropeiska *auritus* och fann att de voro skilda. Den sydliga arten borde då ha ändrat namn och icke denna...«

Nomenklaturreglerne gav siden NILSSON ret.

TEILMANN (1823, p. 146) siger om »*Podiceps cornutus*«, at den ynglede ved Gisselfeld. Det får stå hen, om denne angivelse er rigtig eller ej; men der er al grund til at tage forbehold over for meddelelserne i dette værk.

FR. FABER (1824, pp. 41–43) giver værdifulde meddelelser samtidig med, at han kritiserer TEILMANN skarpt; denne betegnes i nedenstående citat som »Forf.«, mens FABER kalder sig selv »Rec.«. Han anerkender BOIES *Podiceps arcticus* som forskellig fra »*Podiceps cornutus*«; men dette bør ikke spille nogen rolle for forståelsen. FABERS fremstilling forekommer mig ganske klar, men er dog blevet totalt misforstået af 1900-tallets danske ornithologer. Man har ikke sat sig ind i FABERS tanker, der væsentlig har drejet sig om nomenklatur. Som nøgle til forståelsen skal anføres, at *Podiceps cornutus*, *arcticus*, *auritus* LINNÉ og *auritus* NILSSON betegner Nordisk Lappedykker, mens *Podiceps auritus* LATHAM og *auritus* auctor. german. er Sorthalset Lappedykker. FABER havde ingen brug-

bar, videnskabelig betegnelse til den sidste. Han kendte ikke HABLIZLS 31 år gamle navn *caspicus* for denne art, og BREHMS navn *nigricollis* blev først givet 7 år senere. FABERS tekst lyder:

»Den af Forf. under Navn af *P. cornutus* beskrevne er ikke *P. cornutus* auctorum, men derimod den sande Linneiske *col. auritus*, og synonym med *Podiceps auritus* i NILSSONS orn. sues. pars II. p. 128, med Rec.s *P. auritus* i Prodr. d. isl. Ornith. p. 62, og med BOIES *Podiceps arcticus* i Reise durch Norwegen p. 337. . . . *P. arcticus* . . . er det ogsaa, som af og til yngler i det egentlige Danmark, f. Ex. i det nordligste Jylland, og undertiden i Sjælland, foruden at være en særdeles almindelig ynglende Fugl i flere Egne af Island, især ved Myvatn. Derimod yngler den virkelige *P. cornutus* saavidt vides aldrig i Danmark . . .

P. auritus LATHAM. Under dette Navn har Rec. overalt i Tydskland, hvor han har været, fundet opstillet en 3die Art af *Podiceps*, som han hidtil før ikke kjendte, og som er ganske forskjellig fra de svenske og danske Ornithologers *auritus* (hvilken nu herefter efter BOIE kunde kaldes *arcticus*). Det er saare mærkeligt, at denne de tydske Ornithol. *auritus* er meget almindelig i det nordlige Tydskland, ja findes endog i Holsteen og undertiden i Slesvig i de fleste store Damme, men ophører derpaa pludseligen i sin Udbredelse, saa at den ikke kommer til Nørrejyland, hvor Rec. kuns har forefundet den samme *auritus*, som forekommer i Island, Norge og Sverrig, nemlig BOIES *arcticus*. Det er her Tilfældet . . . at 2de Arter i en Række af Aar have havt det samme Navn hos de nordiske og tydske Ornithologer, fordi disse ikke have kjendt hinandens Fugle. Denne de Tydskes *auritus* [*P. auritus* auctor. german.] er det, som Forf. rigtigen beskriver.«

FABERS tvivl vedrørende »*Podiceps cornutus*« som dansk Ynglefugl betyder intet, fordi han mente, at denne var en fra »*P. arcticus*« artsforskellig form. Det vigtigste er, at han kendte Nordisk Lappedykker (*P. cornutus* & *arcticus*) fra Sorthalset Lappedykker (den »3die Art«, *P. auritus* auctor., german.). SCHIÖLER (1925, p. 97) siger ganske rigtigt, at der hersker forvirring hos TEILMANN med hensyn til »hornet og øret Lappedykker«; men han tager ganske fejl i, at FR. FABER »heller ikke har været paa det Rene med Forholdet«. 14.–23. juni 1827 opholdt FABER (1828, pp. 254–55) sig på Mors. Som ovenfor nævnt traf han Nordisk Lappedykker, »nogle Par *Podiceps arcticus*« på denne rejse; det var i den senere udtørrede Hund Sø. SCHIÖLER (1925, p. 103) skriver, at det »er formentlig øret Lappedykker«. FABER skød forøvrigt fugle på rejsen, men

nævner intet direkte om nedlagte Nordiske Lappedykkere; der er dog ingen tvivl om, at det er denne art, han har ment.

KJÆRBØLLING (1852, p. 402) skriver: »Efter FABER yngler den [Nordisk Lappedykker] paa Mors og i det nordlige Sjælland«. I den trykte redegørelse har FABER ikke angivet en bestemt egn af Sjælland; men det lyder ret sandsynligt, at Nordisk Lappedykker har ynglet i Nordsjælland i begyndelsen af 1800tallet. Lokaliteter som Gurre Sø og Grib Sø har sikkert kunnet tilfredsstille artens krav. Der er dog mulighed for, at FABER blot ikke har villet stille sig absolut afvisende over for TEILMANN'S meddelelse om yngleforekomst af »*Podiceps cornutus*«, d. v. s. »den sande Linneiske *col. auritus*« (sml. ovenfor) på Gisselfeld; men dette gods ligger i Sydsjælland, hvis søer jeg vil anse for mindre egnede som ynglepladser for Nordisk Lappedykker.

7 år efter Fabers besøg på Mors traf STEENSTRUP (1840, pp. 492–93) Nordisk Lappedykker på yngleplads i Thy, nærmere betegnet i og omkring Nors Sø. Han skriver, at FABER i Nørrejylland kun havde truffet *P. arcticus* BOIE, og fortsætter (p. 493):

»... imidlertid træffes denne ved sit paa Midten stærk nedtrykte Næb udmærkede Art [de tyske forfatteres *Podiceps auritus*, altså Sorthalset Lappedykker], ogsaa i det nordligste Jylland, men om regelmæssig, tør jeg ikke sige; den 14de Mai 1834 indtraf det besynderlige Tilfælde, at jeg paa Bredden af Norssøe (den Side, som sædvanligst kaldes Nebelsøe) skjød efter en vadende *Totanus glareola*, som faldt noget ude i Søen, og da Hunden vilde hente den, kom den øjeblikkelig tilbage med en i Hovedet skudt *Pod. auritus*, som formodentlig mig ubemærkt har siddet i Skudlinien eller var dukket op i det Øjeblik Skuddet gik af; det var en Hun med Æggeblommer og Æg med Skalhinden; jeg formodede derfor at den ynglede der, skjøndt jeg ikke saa flere Individder.

... det er udenfor al Tvivl at den *Podiceps*, som jeg den 28de Junii 1834 traf i ikke ubetydelig Mængde ved den lille Vorring Sø i det vestlige Thy, og siden samme Dag ved den østlige Side af Nors Søe, var den virkelige *Podiceps cornutus*; de svømmede idelig omkring hinanden og smaaklukkede... 2de skudte Exemplarer vare begge Hanner; den ene havde een stor oval Rugeplet paa Bugen, den anden een langt mindre knap $\frac{1}{2}$ Tomme bred... Beboerne, som dagligen færdedes ved Bredden af den lille sigroede Søe, berettede mig, at der i deres, mellem Skavgræsset staaende, Reder sædvanlig fandtes 7–8 Æg...«

I Zoologisk Museum arkiv findes 3 breve fra STEENSTRUP til J. H. REINHARDT, skrevet 1834; et er fra 19. marts (med et udkast, dateret 15. marts), et er påbegyndt 20. juni og afsendt 5. juli og et er dateret 10. november. Under 20. juni nævner STEENSTRUP, at »*Podiceps auritus*« blev skudt 14. maj; der er ingen yderligere kommentarer. Under 5. juli anfører han: »... 28. juni fik jeg paa en Tour til Nørs- og Nebel Søer *Podiceps cornutus* ... hvilke ... vare i Mængde og havde deres Reder i bemeldte Søer.« Efter den trykte redegørelse at dømme har STEENSTRUP dog næppe set disse reder selv. Hans lokale hjemmelmænd har ikke lagt mærke til ægantal i de forskellige arters reder; 7–8 æg er i alt fald flere, end der er i et normalt lappedykkerkuld. Men at fuglene har ynglet på stedet må betragtes som godtgjort. Det er dog vanskeligt at afgøre, om de havde små territoriale mellemværender eller udførte parringsceremonier; trods den sene dato er begge dele mulige. COLLIN (1875–77, p. 720) angiver, at besøget fandt sted 3. juli; men under denne dato omtaler STEENSTRUP kun en Sule, ingen Lappedykkere.

Af brevene fremgår endvidere, hvilken litteratur STEENSTRUP har haft til rådighed. Det er værker fra årene 1810–23 af CUVIER, TEILMANN, BREHM samt MEYER & WOLF. Af det sidste værk synes han dog at have manglet bd. 2 (1810), hvor netop Lappedykkerne behandles, og hvor (tavle ved p. 426) Nordisk Lappedykker afbildes; de øvrige arter, også Sorthalset Lappedykker, er beskrevet tilfredsstillende, men ikke afbildet. CUVIER (1817, p. 509) omtaler kun Nordisk Lappedykker, ikke Sorthalset Lappedykker; det samme er forøvrigt tilfældet i den ny udgave af samme værk (1829, p. 545), som STEENSTRUP teoretisk kunne have haft i hænde 1834. BREHM (1824, pp. 869–75) omtaler både »*Podiceps cornutus*« og »*P. arcticus*« (d. v. s. Nordisk Lappedykker) samt »*P. auritus* LATH.« (Sorthalset Lappedykker), og sidstnævnte beskrives tilfredsstillende; men halsfarven er ikke udhævet i teksten, hvad næbformen er. TEILMANN (1823, pp. 145–47) gør ikke indtryk af at have kendt Nordisk og Sorthalset Lappedykker fra hinanden.

1834 var STEENSTRUP 21 år gammel og huslærer i sit fædrenehjem, Hillerslev præstegård (SPÄRCK, 1948, p. 14). Trods hans senere position inden for dansk zoologi tvivler

jeg på, at han, da han gjorde ovennævnte iagttagelser, var fuldt fortrolig med forskellen i de her interesserede lappedykkerarters udseende. Han har haft BREHMS beskrivelse at støtte sig til ved undersøgelsen af de 3 skudte eksemplarer; men han har tilsyneladende intet billedmateriale haft, og BOIES »*Podiceps arcticus*« har formentlig forvirret begreberne hos ham som hos alle andre ornithologer i denne periode. STEENSTRUP omtaler ikke nogen farveforskel mellem den enlige ♀ fra 14. maj og de fugle, som iagttoges et par km derfra, men i samme vandsystem 6 uger senere, og hvoraf 2 ♂♂ blev skudt. I maj-juni vil enhver vågen naturiagttager, øvet eller uøvet, der træffer Nordisk eller Sorthalset Lappedykker på yngleplads, afgjort bemærke de iøjnefaldende farver på hoved og hals før næbformen. Denne er et fortrinligt museumsken-detegn, og om vinteren må man også bruge den i naturen; men der er ingen grund til at støtte sig specielt til den, når fuglene er i sommerdragt. Forøvrigt var Lappedykkeren fra 14. maj skudt i hovedet, af hvilken grund jeg heller ikke vil lægge videre vægt på angivelserne om næbformen. Der er for mig ikke tvivl om, at den ♀ i æglægning, STEENSTRUP skød i den sydvestlige del af Nors Sø 14. maj 1834 var en Nordisk Lappedykker; men bevis kan ikke føres. Hverken denne eller de to ♂♂ fra 28. juni har kunnet findes på Zoologisk Museum og heller ikke på Sorø Akademi (P. F. TRUELSEN, in. litt. 6. november 1952). Jeg finder ingen grund til at tvivle på STEENSTRUPS bestemmelse af fuglene i Vorring Sø, selv om de »vare i Mængde«. Nordisk Lappedykker kan ruge selskabeligt (JOURDAIN, 1945, p. 99); men den er ikke udpræget koloniruger som den Sorthalsede Lappedykker. Forøvrigt kan jeg ikke bedømme, hvad STEENSTRUPS »Mængde« svarer til i tørre tal. Vorring Sø var formentlig et helt eller delvis afspærret parti af Nors Sø, der blev udtørret 1863 (sml. TRAP, 1924, p. 350). Den lå lige øst for den nuværende Nors Sø.

KJÆRBØLLING (1852) har intet om STEENSTRUPS fund, og COLLIN (1875-77) har ikke kendt den trykte meddelelse, kun brevet med beretningen fra 28. juni 1834, som han daterer forkert; men han citerer STEENSTRUPS noget uklare lokalitetsbetegnelse. Nors Sø og Nebel Sø er det samme vand, der forøvrigt støder umiddelbart op til det nuværende statsreservat

mellem Hanstholm og Klitmøller. Herværende søer som Blegsø, Hyekær og Store Vand samt måske Kokkærvand nord for Tved plantage ville sikkert være vel egnede som rugepladser for Nordisk Lappedykker den dag i dag, hvis terrænet lå inden for artens nuværende yngleområde.

To år efter, at KJÆRBØLLING havde udsendt sin håndbog om Danmarks fugle, giver han (1854, p. 307) en interessant redegørelse. Han ønskede at påvise, at de under navnene *Podiceps cornutus* og *P. arcticus* omtalte »former« var samme art; men artiklen giver adskilligt mere. Den er den sidste, fuldt troværdige beretning om Nordisk Lappedykker som dansk ynglefugl. I oversættelse lyder teksten som følger:

»Skønt *Pod. cornutus* LATH. allerede længe har været opført som ynglefugl i Jylland, var det hidtil ikke lykkedes mig at blive helt sikker på det¹⁾; men det var mig så magtpåliggende, for at jeg kunde få afgjort min tvivl om artsforskelligheden fra *Pod. arcticus*. Enhver, der beskæftiger sig med vor videnskab, véd, hvor svage og usikre kendetegnene for det meste er, når ikke-fuglekyndige personer beskriver usædvanlige fugle. Således fik jeg i maj dette år meddelelse fra det nordlige Jylland, at i en derværende lille dam rugede et par små »ænder«, som adskilte sig fra alle andre »ænder«, man kendte, ved en rød hals og en stor top samt ved en vældig færdighed i at dykke. Jeg skrev straks til iagttageren og bad ham om at skyde fuglene til mig, hvis det var muligt, og jeg fik meget snart et smukt par af *Pod. cornutus* i ren sommerdragt. ♀ havde i æggelederen et læggemodent æg, der i form ganske svarede til ægget af *Pod. arcticus*. (Begge eksemplarer er fremlagt til eftersyn.) Knap 14 dage senere fik jeg fra samme lokalitet endnu et par og en smuk levende ♂, som desværre døde efter 8 dages forløb. . . Ved sammenligning af disse jyske eksemplarer, 4 ♂♂ og 3 ♀♀, af *Pod. cornutus* med mange islandske *P. cornutus* og *arcticus* er jeg fuldstændig overbevist om, at *P. arcticus* kun er ♀ af *P. cornutus*²⁾. . . *Podiceps arcticus* bør følgelig slettes af listen over Europas fugle. Dette er et nyt og slående bevis på, hvor meget der gøres ud af ensidige bestemmelser efter skind i samlinger. . .«

SCHIØLER (1925, p. 120) kommenterer ovenstående udtalelser som følger:

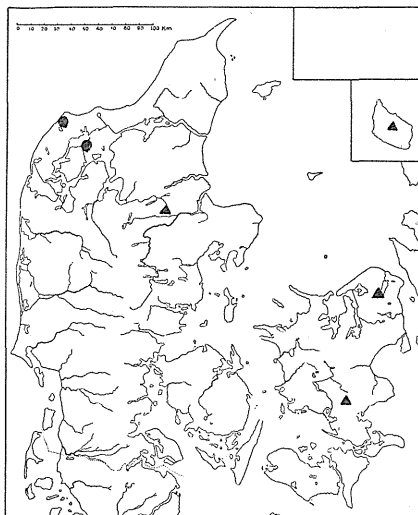
». . . De ham fra Jylland sendte, i Maj Maaned skudte Lappedykkere (Hunnen med et fuldbaarent Æg i sig) vare ham forud beskrevne

¹⁾ Mens KJÆRBØLLING endnu troede, at »*Podiceps cornutus*« og »*Podiceps arcticus*« var 2 forskellige arter, tvivlede han ikke et øjeblik på, at »*Podiceps arcticus*« rugede i Jylland.

²⁾ Senere undersøgelser har dog ikke givet KJÆRBØLLING ret i denne sag. Fjertoppe og halskrave er ens hos ♂ og ♀.

som rødhalsede. . . At *Podiceps cornutus* virkelig da skulde have ynglet i Jylland lyder ikke troligt; det ligger nærmere at tro paa en Forveksling med øret Lappedykker; selv nævner Kjærbølling ikke Halsens røde Farve hos de undersøgte jyske Stykker.»

SCHIØLERS dom forekommer mig ganske ulogisk; men han og hans samtidige har haft en utrolig modvilje mod at aner-



Sikre og usikre ynglesteder for Nordisk Lappedykker (*Podiceps auritus* (L.)) i Danmark. ● angiver sikre beretninger fra tiden 1822–54. ▲ henviser til tvivlsomme eller ubekræftede meddelelser.

Certain and doubtful breeding-places of Slavonian Grebe in Denmark. ● indicate sure records from the years 1822–54. ▲ refer to doubtful or unconfirmed statements.

kende Nordisk Lappedykker som dansk ynglefugl. Der er ingen grund til at frasige den 47årige KJÆRBØLLING, og for den sags skyld heller ikke BOIE og FR. FABER, som var henholdsvis 33 og 30 år gamle, da de offentliggjorde deres fund, evnen til elementær dømmekraft i denne sag. Figurerne på KJÆRBØLLINGS tavle 39 viser, at denne var klar over de forskellige lappedykkere udseende. Han har slet ikke fundet nogen grund til at give en indgående beskrivelse af de 7 tilsendte fugle, da de var, hvad han formodede, nemlig Nordiske Lappedykkere, der meget vel kan omtales som »rødhalsede«. I 1854 havde KJÆRBØLLING haft langt større anledning til forbavelse, hvis de pågældende lappedykkere havde været sorthalsede; hvis

dette havde været tilfældet, ville hans omtale af fuglene være kommet til at se ganske anderledes ud. Han har ikke engang anset det for nødvendigt at angive findestedets nøjagtige beliggenhed i den trykte meddelelse. Efter alt at dømme har det ligget på Mors. COLLIN (1875–77, pp. 720–21) skriver, at KJÆRBØLLING »fik Han og Hun fra en lille Sø paa Mors, hvor den efter Distriktslæge NYROPS Meddelelse havde ynglet i over 10 Aar.« Her nævnes ganske vist kun 2 fugle, ikke 7 og intet æg; men COLLIN har sikkert kun haft nogle håndskrevne oplysninger i hænde, ikke KJÆRBØLLINGS trykte arbejde fra 1854. J. E. NYROP (1807–1900) boede i Nykøbing M. 1833–80.

Desværre synes også dette værdifulde materiale af skind og æg at være gået til grunde. I Danmark er det åbenbart ikke; men der var en mulighed for, at 2 eksemplarer var havnet i Tyskland. En Nordisk Lappedykker fra Jylland, som J. H. BLASIUS (1860, p. 266) åbenbart har haft i hænde, kan næppe have været andet end en af KJÆRBØLLINGS fugle. Jeg rettede en forespørgsel til prof. dr. E. STRESEMANN, som svarede i brev af 3. april 1952, at fra 1854 var der ingen af KJÆRBØLLING samlet lappedykker i Berlinermuseet. Om der senere var kommet nogen til, kunne ikke opklares for tiden, fordi samlingen af udstoppede fugle var kommet i meget betydelig uorden under bombardementerne af Berlin; men han mente ikke, at fremtidige eftersøgninger ville give noget positivt resultat. Han anså det for mere sandsynligt, at KJÆRBØLLING i sin tid havde afgivet en af sine »*cornutus*« til EUGEN v. HOMEYER, hvis samling var gået til det naturhistoriske museum i Braunschweig. Ifølge meddelelse fra dr. AD. KLEINSCHMIDT af 18. april 1952 ejede heller ikke dette museum nogen af KJÆRBØLLINGS Nordiske Lappedykkere.

FISCHER (1862–73) omtaler ikke Nordisk Lappedykker som dansk ynglefugl. Der foreligger imidlertid en ubekræftet meddelelse fra THEOBALD til GRUNACK (1879, p. 159) om iagttagelse af »*Eudytes arcticus*« om foråret i en dam i nærheden af Almindingen. Måske er angivelsen rigtig; men i alle tilfælde kan den ikke tidsfæstes nøjagtigt. Det må dog være efter 1863, da FISCHER (1863, p. 74) udtrykkelig anfører, at der ikke blev set lappedykkere på Bornholm af THEOBALD og ERICHSEN 1858 og heller ikke af disse to samt BENZON og ham selv 1862.

THEOBALD skal have været en god fuglekender og navnlig fremragende til at finde reder; men rede med æg af Nordisk Lappedykker har der afgjort ikke været tale om. Et sådant fund ville naturligt være kommet til at figurere i ALFR. BENZONS ægkatalog (manuskript i Zool. Museum), og her er ingen danske æg af Nordisk Lappedykker nævnt. DRESSER (1879, pp. 647–48) anfører ifølge meddelelse fra ALFR. BENZON, at Nordisk Lappedykker var talrigere i Danmark end tidligere; 1878 havde BENZON truffet den i næsten enhver lille sø inden for en afstand af 8–10 km fra København. Dette er afgjort en misforståelse. De givne meddelelser skulle have været anført under omtalen af Lille Lappedykker, hvis forekomst i Danmark DRESSER behandler meget stedmoderligt sammenlignet med de beslægtede arters. Såvel Toppet som Gråstrubet og Sorthalset Lappedykkers forhold i Danmark meddeles langt udførligere.

ELWES (1880, p. 390) omtaler æg af »*Podiceps auritus*« fra Thy; men P.W. HEIBERG (1886, pp. 41–42), som havde sendt æggene til ELWES, skriver udtrykkelig: »*P. cornutus* . . . yngler efter min Overbevisning ikke i Thy.« Derimod var den Sorthalsede Lappedykker nu almindelig. HEIBERG havde specielt søgt Nordisk Lappedykker i »Nors og Nebel« søer. COLLIN (1895, p. 115) har en beretning om yngleforekomst af Nordisk Lappedykker på Fussingø, vel fra 1890erne; men han anser med rette en fejltagelse for mulig.

Længere end til omkring 1860 synes den Nordiske Lappedykker ikke at have ruget i Danmark, og før omkring 1870 er den Sorthalsede Lappedykker næppe indvandret til Nørrejylland. Det ældste danske eksemplar af sidstnævnte art, jeg har kunnet finde, er en ungfugl fra Dronninglund 15. august 1873. Det kom til J. C. H. FISCHER og fra ham til G. WEDELL-WEDELSSBORG, med hvis fuglesamling det kom til Zoologisk Museum. De første danske redefund blev gjort af P.W. HEIBERG 4. juni 1876, i Koldkær i det nordøstlige Thy (ALFR. BENZONS ægkatalog).

Efter ovenstående udredning må Nordisk Lappedykker overføres fra listen over de tvivlsomme danske ynglefugle til den over de forsvundne danske ynglefugle (sml. LØPPENTHIN, 1946, p. 71).

SUMMARY IN ENGLISH

The Breeding of the Slavonian Grebe (*Podiceps auritus* (L.))
in Denmark.

At the present time the Slavonian Grebe does not breed in Denmark; but it seems perfectly certain that this species has bred here up to about 1860. The records, however, have been completely disregarded by Danish ornithologists in the 20th century, especially SCHIØLER, who thought that all the birds concerned were Black-necked Grebes. This species, however, did not immigrate till about 1870 or shortly after that year.

The best evidence is given by F. BOIE, FR. FABER, J. STEENSTRUP and N. KJÆRBØLLING from northwestern Jutland and the island of Mors. The main reason of the misinterpretations of BOIE (1822) and FABER (1824 and 1828) are due to the nomenclature, both Slavonian and Black-necked Grebe being called *Podiceps auritus*. The author-names, however, indicate what is meant. *P. auritus* LINNÉ and NILSSON (besides *P. cornutus* and *P. arcticus*) are the former, and *P. auritus* LATH. and auctor. german. are the latter. BOIE knew the Slavonian Grebe from Norway, and FABER knew this species from Iceland; both assert that they have observed this species in Jutland and not the Black-necked Grebe, which they knew from Holstein and farther south.

1834 STEENSTRUP (1840) observed Slavonian Grebes in Thy, northwestern Jutland, and he shot three specimens, an egg-laying female on May 14 and two males with brood-patches on June 28. The latter were displaying, the former was apparently egg-laying. The female STEENSTRUP claimed to be a "*Podiceps auritus* LATH." (i. e. a Black-necked Grebe); but I have my doubt that this is right. At that early time I fear that STEENSTRUP was not able to recognize the two Grebes in question. He mentions the shape of the bill, but the head of the bird was damaged by the shot; no colours of the plumage are mentioned. STEENSTRUP was 21 years old in 1834. The males appear to be correctly identified. Unfortunately, the specimens have been lost.

KJÆRBØLLING's paper (1854) does not at all deal with the Black-necked Grebe. He had learned that some small, red-necked "ducks" with big crests and eminent diving ability occurred in a lake of N. Jutland. He asked for some specimen and during the year of 1854 he got seven "*Podiceps cornutus*" and one ♀ had an egg, which was ready for laying, in the oviduct. Unfortunately also this valuable material does not exist to day; but in spite of this there is no reason at all for any doubt. KJÆRBØLLING wanted to clear up that BOIE'S *Podiceps arcticus* applied to the same species as "*P. cornutus*", and he succeeded. Pl. 39 to KJÆRBØLLING'S book "Danmarks Fugle" (1852) shows that he was able to recognize the species of Grebes.

Apart from these records it seems that the Slavonian Grebe has

bred in North Zealand in the beginning of the 19th century (FR. FABER, mentioned by KJÆRBØLLING 1852); but a record from South Zealand from the same period (TEILMANN 1823) is less reliable, and a record from the island of Bornholm (THEOBALD mentioned by GRUNACK, 1879) cannot be verified.

Literatur.

- BLASIUS, J. H., 1860: I: JOHANN ANDREAS NAUMANN'S Naturgeschichte der Vögel Deutschlands . . . **13**, Schluss. Stuttgart.
- BOIE, F., 1822: *Podiceps auritus* Nilson. Ornithologische Beyträge. Isis von Oken, vol. 871-72.
- BREHM, CHRISTIAN LUDWIG, 1824: Lehrbuch der Naturgeschichte aller europäischen Vögel, **2**. Jena.
- COLLIN, JONAS, 1875-77: Skandinaviens Fugle . . . Af N. KJÆRBØLLING, 2. udg. Kjøbenhavn.
- 1895: Faunistiske og biologiske Meddelelser om Danske Fugle . . . Kjøbenhavn.
- CUVIER, [G. L. C. F. D.], 1817: Le règne animal, **1**. Paris.
- 1829: Le règne animal, nouv. éd., **1**. Paris.
- DRESSER, HENRY E. (1878-80): A History of the Birds of Europe, **8** (*Podiceps*), pp. 627-66. London 1878-80.
- ELWES, H. J., 1880: Field Notes on Birds of Denmark. The Ibis, 4. ser., **4**, pp. 385-99.
- FABER, FREDERICH, 1824: Ornithologiske Noticer . . . Aarhus.
- 1828: Kort Efterretning om en zoologisk Rejse til det nordligste Jylland i Sommeren 1827. Tidsskrift for Naturvidenskaberne, **5**, pp. 243-56.
- FISCHER, J. C. H., 1862-73: . . . Iagttagelser over Danmarks Fugle, med særligt Hensyn til Vendsyssel. Naturhistorisk Tidsskrift, 3. Rk., **1, 2, 6, 8**.
- 1863: Nogle Iagttagelser over Bornholms Fugle. Ibid., 3. Rk., **2**, pp. 56-74.
- GRUNACK, A., 1879: Bornholm's Vogelwelt. Ornithologisches Centralblatt, **4**, pp. 149-52, 157-59.
- HEIBERG, P. V., 1886: Thylands Fugle. Viborg.
- JOURDAIN, F. C. R., 1945: Meddelelser om yngleforhold i: The Handbook of British Birds, **4**. London.
- KJÆRBØLLING, N., 1852: Danmarks Fugle.
- 1854: *Podiceps cornutus* et *arcticus*. Naumannia, **4**, p. 307.
- LINNÉ, KARL v., 1758: Systema Naturæ, ed. 10, **1**. Holmiæ.
- LØPPENTHIN, BERNT, 1946: Fortegnelse over Danmarks Fugle. København.
- LØVENSKIOLD, HERMAN L., 1947: Håndbok over Norges fugler. Oslo.
- MEINERTZHAGEN, R., E. STRESEMANN, JOHN T. ZIMMER, 1952: Proposed use of the plenary powers to suppress the trivial name

- “*caspicus*” HABLIZL, 1783 (as published in the binominal combination “*Colymbus caspicus*”) (class *Aves*). The Bulletin of Zoological Nomenclature, **9**, pp. 30–31.
- MEYER, [B.], und [J.] WOLF, 1810: Taschenbuch der deutschen Vogelkunde, **2**. Frankfurt a. M. [I tillægsbindet, 1822, behandles ingen *Podiceps*.]
- NILSSON, Sv., 1821: Ornithologia Svecica, **2**. Havnæ.
— 1835: Skandinavisk fauna, foglarna. Lund.
- SCHADE, C., 1811: Beskrivelse over Øen Mors. Aalborg.
- SCHIØLER, E. LEHN, 1925: Danmarks Fugle, **1**. København.
— 1927: Revideret Fortegnelse over Danmarks Fugle. Dansk Ornith. Foren. Tidsskr., **21**, pp. 1–53.
- SPÄRCK, RAGNAR, 1948: Japetus Steenstrup. Festskrift udg. af Københavns Universitet i Anledning af Universitetets Aarsfest November 1948, pp. 3–80.
- STEENSTRUP, JAPETUS, 1840: *Podiceps auritus* Lath. og *Podiceps cornutus* Lath. Naturhistorisk Tidsskrift, **3**, pp. 492–93.
— 1841: *Podiceps auritus* Lath. und *Podiceps cornutus* Lath. [Tysk oversættelse af foran nævnte afhandling. Enkelte trykfejl findes.] Isis von Oken, col. 901–02.
- STRESEMANN, ERWIN, 1948: The earliest Description of the Black-necked Grebe. The Ibis, **90**, pp. 473–74.
— — 1952: Se: MEINERTZHAGEN, R.
- TEILMANN, CHARLES, 1823: Forsøg til en Beskrivelse af Danmarks og Islands Fugle . . . Ribe.
- TRAP, J. P., 1924: Kongeriget Danmark, 4. udg., bd. 5. København.
- WINGE, HERLUF, 1906: Fortegnelse over Danmarks Fugle. Dansk Ornith. Foren. Tidsskr., **1**, pp. 5–25.
- WOLF, [J.], 1810: Se: MEYER, [B.].
- ZIMMER, JOHN T., 1952: Se: MEINERTZHAGEN, R.
Förteckning över Sveriges fåglar, 2. uppl., 1951. Stockholm.
-